

Ondřej Sýkora: Uvnitř filmového počátku můžeš být jenom dítětem

26. 10. 2010, 17:06:05

Seděli jsme tuhle o pauze při natáčení jednoho FAMU filmu, všude byly rozestavěné kulisy, světla, negři, baterie a rekvizity, sem a tam pobíhalo spousta lidí, já jsem byl herec, a nic se nedělo. Prázdný koncert, co jsme viděli před sebou, nás zaskočil. **Elsa Aids**, s tou dětskou nevinností, která nás občas spojuje, říká, že si vždycky představovala někoho, kdo dělá film, jako nějakýho osamocenyho blázna, který někde běhá sám s kamerou, někde se dívá nebo padá a v těch pohledech a pádech kamera pořád běží. Mysleli jsme, že se můžeme klidně pohybovat v blízkosti filmu. A překvapila nás další instituce; tím teď nemyslím FAMU, ale institucionalizovaný filmový vyjádření.

Dětská naivnost opět vznikla, protože jsme už viděli poslední film Ondřeje Vavrečky *Počátek a lev*. Bez toho, abych myslel na cokoli jako avantgardu nebo experiment, opakuji tři slova téhle dokonalé věty: vzniknout, nový, počátek. *Počátek a lev* (je třeba číst i jako „alef“) je úplný film o hledání počátku v „zemi lva“. Po předchozím větším projektu s názvem *Těremin: tělo.mě.sto.p.ohyb: VOX*, v němž se dráty prodloužených antén těreminu rozprostíraly po scénách podle tras starých souhvězdných map a sbíraly pro film především zvuky, ale i obrazy vyvolané performativními setkáními s obyvateli jednoho města, se autorova posedlost topologií výsostně zužuje k „počátku“ jakožto ústřednímu zaklínadlu a zároveň rozšiřuje na nevědomí jednoho celého národa (nebo spíš „země“), na němž fascinují pochopitelně především jeho deformace. (Jelikož se film snímal v roce 2008, promítly se do něj též události „osmičkových“ roků: 1918, 1938, 1948, 1968.)

Ztýrán systémem, předurčen zodiakem, demonizován analogií, můj mozek je schopen - ve snaze přiblížit se k Vavrečkovu filmu pomocí nějakých jiných pojmů - vymyslet maximálně něco jako „prostoroběrný dokument“ (protože časoběrný dokument už někdo vymyslel). Proto taky nejprve kulhá efektní úvod tohoto článku: jak můžu srovnávat tvorbu hraného filmu a dokumentu. Jenže sám autor už od doby, kdy si jako dítě pohrával s pojmem „fylm“ (opakoval ho a radoval se z jeho neobvyklého zvuku) naznačil, že s takovýmto dělením bude jeho tvorba na jiné rovině protnutí...

Jakožto dítě-divák vezmu jednoduchý příklad, který fascinuje moje oči: světlo. Zatímco institucionalizovaný film řeší, jak nasvítit hercovu tvář, aby nedošlo k „nemístnému“ vychýlení od pravidel dopadání slunce na lidskou kůži, film Ondřeje Vavrečky nechává světlo penetrovat filmový materiál, konkrétní obraz i text obrazu a text textu, který se podílí na textu filmu. Výhodou je, že světlo je filmová řeč sama, takže autor může v klidu dělat to, co dělá: točit film. Vůbec nejde o konotace vznikání v úzkém slova smyslu, Vavrečka je synonymem energetického perpetua mobile (tenhle termín si laskavě půjčuji od Jana Bělíčka, který ho použil v A2 č. 16/2010), které pohybuje s kamerou a dělá obrazy, zároveň v druhém plánu se už tyto obrazy stříhají a lepí do krystalu, takže jejich druhé strany zrcadlí vnitřky jiných obrazů; ale pointa toho není dojít k deleuzovskému mnohotvaru, který má fascinovat, šokovat nebo zraňovat svou komplikovaností, ale zvrstvit průsvitnou blánu, která tak nabídne možnost dostat se dovnitř filmu. Zatímco někdo v určité scéně mluví a je důležité, co říká, na bláně (plátně) už je dlouho vidět obraz jiné scény a pomalu se ohlašují zvuky něčeho, co se teprve rodí. Nikdy nejsme vně (hraný film, dokument).

Vlivné přednášky filosofa **Miroslava Petříčka** (teď už i knižně) přinesly nám dětem minimálně pojem „myšlení obrazem“, ve kterém především nejde ani o jedno ze dvou slov, ale o to, co je mezi nimi. K tomu už se dá snad dodat jen to, že Petříčkovy přednášky nemohou nyní nadále pokračovat bez toho, aby „viděly“ (nejlépe na obou stranách) film Ondřeje Vavrečky - kdyby jen pro potěchu. Co se týče zraňování, *Počátek a lev* se může zachovat macešsky jen ke svým aktérům, protože pro něj bylo důležité vše, co řekli, jak se chovali, jak vypadali. Potýkání se s neustálým měřítkem „Vachkovy metody“ (tím spíš, že Vavrečka-stříhač se podílel na jeho opusu *Záviš - kniže pornofolku pod vlivem Griffithovy Intolerance*) má své rychlé závěry: vše je jinak. Když

v **Počátku a lvu** mluví Grygar, Sádlo, Klaus, jinej starosta, Formánek z tvrže Gigabyte, Skovajsa a další, je to sice mapování klíčových motivů skrz ústřední mozky zdejší scény - a když se „nález“ zadaří, i skrz spojení jejich protažených vláken -, ve chvíli kdy ale samo ústřední téma pulsuje z druhého do prvního plánu a samo mluví, nechává tato těla a hlavy jakožto ztělesnění svědomí národa někde hluboko v nerostné vrstvě ostatního materiálu.

Film může být přirozený, protože, jak říká **Caillois**, taky naše myšlení a veškeré umění je příroda, svým způsobem - obrazy z nás vyrůstají, stejně jako květy z kytky, nebo sublimují, jako když se orosí kámen. **Počátek a lev** je prostorem vnímání, o kterém se institucionalizovanému filmu ani nesní, a zároveň neuvěřitelným příběhem, který trvá dvě hodiny, strukturuje ho 22 písmen hebrejské abecedy a počátek pro nás vždycky nachází tam, kde bychom ho nehledali.

„Učitel, který byl na počátku, dal jednu z nejkrásnějších věcí. A je to propojení nebytí a bytí v tvůrčí čtyřce. Je to zákonitost, která poprvé dokončuje kritické myšlení v oblasti tvaru, v oblasti prostoru, v oblasti času. První vyslovil propojení této myšlenky až k samotnému tvůrci. Chcete-li, velkému třesku. To je zákon života. Tak pojd'me zkusit tu chvíličku toho rozšíření...“

http://www.diycore.net/sablony/recenze_film.php?id=27&nazev=uvnitř-filmového-pocatkumuzes-byt-jenom-ditetem-pocatek-a-lev-ondreje-vavrecky